

**ONDER
VUUR**

JIM DE KONING

ONDER VUUR

**ZES MARECHASSEES IN EEN VAN DE GEWELDDADIGSTE
NACHTEN VAN ONZE KRIJGSMACHT IN VREDESTIJD**

**JUST
PUBLISHERS**

Voor zover de namen van personen niet uit openbare bronnen bekend en/of te herleiden zijn, is in dit boek alleen gebruikgemaakt van de werkelijke namen wanneer de betrokkenen daarvoor toestemming hebben gegeven. In de overige gevallen zijn fictieve namen gebruikt.

Auteur Jim de Koning
Copyright © 2021 Jim de Koning | Just Publishers BV
Uitgever Hans van Maar

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm, digitale bestanden of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van
Just Publishers BV.

*No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm, digital files or any other means, without written permission from
Just Publishers BV.*

Omslagontwerp Ben Gross
Opmaak Studio Spade, Voorthuizen
Redactie Jos Jägers

ISBN 97890 8975 454 7

NUR 402

WWW.JUSTPUBLISHERS.NL

Inhoud

Inleiding	7
1. Maart 2005	15
2. Vertrek naar Irak, 4 juli 2004 – deel 1	16
3. Vertrek naar Irak, 4 juli 2004 – deel 2	25
4. Vertrek naar Irak, 4 juli 2004 – deel 3	33
5. Vertrek naar Irak, 4 juli 2004 – deel 4	47
6. Aankomst Camp Smitty	53
7. De dag van de hinderlaag, 14 augustus 2004	64
8. Onder vuur	75
9. De QRF 1 op weg naar de MP-9	85
10. Aankomst QRF 1 bij de MP-9	91
11. De QRF 2 op weg naar de MP-9	98
12. Aankomst QRF 2 bij de MP-9	107
13. De QRF 3 zoekt het vermiste voertuig	115
14. Op het kamp van de Bravo-compagnie	121
15. Slecht nieuws	126
16. Jeroen Severs vindt Nicky Verstappen	136
17. Bezoek voor Henk en Greet Severs	140
18. Weer bezoek voor Henk en Greet	147
19. Terug op Camp Smitty, 15 augustus 2004	153
20. Onverwacht verzoek	163
21. Uitvaart Jeroen	175
22. Mail van Silvia	183
23. Cyprus	190
24. Thuiskomst	196
25. Date met Silvia	206
26. Donkere wolken	209
27. Een goed bestede middag	214

28. De ommekeer	225
29. Wonderlijk, dat EMDR	236
30. Genezen	245
31. Terugval	256
32. PTSS	273
33. Test	283
Epiloog	285
Bronvermelding	287

Inleiding

Politiemensen, brandweerlieden, ambulance- en andere zorgmedewerkers, leden van de Koninklijke Marechaussee, de militairen van de Land- en Luchtmacht en de Marine... In elke onverwachte, dramatische en vaak onvoorstelbare situatie doen de vele hulpverleners en handhavers hun werk en voeren de mannen en vrouwen dit professioneel, deskundig en ogenschijnlijk koelbloedig uit. Geholpen door training en procedures, maar ook door hun eigen inventiviteit en creativiteit.

In het heetst van de strijd lijkt er geen plaats te zijn voor emotie. Toch is die er wel degelijk. In elk uniform zit een mens. Een man of een vrouw van vlees en bloed. Maar het is *first things first*. Eerst de klus klaren, daarna komt de emotie.

Maar is dit wel zo? Durft de militair zijn of haar emotie wel te tonen? Is daar tijd en ruimte voor? Of belandt de politiemans- of vrouw alweer in een nieuw heftig incident nog voordat hij of zij bekomen is van het vorige? Is de cultuur veilig genoeg om je kwetsbaar op te stellen? Gelukkig is hier steeds meer oog voor. Reflecteren op hetgeen je meemaakt en hierover in gesprek gaan met collega's of hulpverlening. En hier ook de ruimte voor bieden.

Maar het is nog onvoldoende. 'We' zijn er nog niet. Daarom blijft aandacht voor het kwetsbaar kunnen én durven opstellen noodzakelijk. Dat is ook waar Emiel Jansen voor staat. Met dit boek en zijn ervaring hoopt hij anderen te helpen en het taboe rondom posttraumatische stressstoornis (PTSS) verder te doorbreken. Proberen meer begrip en inzicht te verschaffen in PTSS. Dergelijke problemen zijn namelijk jammer genoeg niet op te lossen

door je hoofd zes weken in het gips te zetten. Was het maar zo makkelijk.

Emiel Jansen ging vaker op missie. Zo ook in 2004, naar Irak. Het was de derde keer dat hij op uitzending ging. Deze keer als wachtmeester der eerste klasse van de Koninklijke Marechaussee. Het was een vredesmissie met de naam Stabilisation Force Iraq (SFIR). De missie duurde van juli 2003 tot medio maart 2005 en kende vier rotaties. Deze missie diende als wederopbouw. De ‘groene’ marechaussee hielp daar samen met andere Nederlandse militairen bij de wederopbouw van de Iraakse politieorganisatie. Zij leidde Iraakse agenten op. De ‘blauwe’ marechaussee, waar Emiel deel van uitmaakte, was daar aanwezig als politie voor de vele Nederlandse militairen die daar op uitzending waren.

De Nederlanders losten de Amerikanen af en hierdoor veranderde ook de benaderingswijze. Waar de Amerikanen afstandelijk waren en de relatie met de Iraakse burgers spanning gaf, gooiden de Nederlanders het over een andere boeg. Patrouilles werden gereden in open voertuigen, er moest contact gemaakt worden met de Iraakse bevolking. Er werd gevoetbald met kinderen, en de bevolking werd glimlachend en vriendelijk zwaaiend tegemoet getreden. *Smile and wave* heet dit principe. Hier waren de Nederlanders goed in. En aangezien er geen rottige historie was tussen Irak en Nederland, zoals die wel bestond tussen Irak en Amerika, leek dit wonderwel te werken.

Toch veranderde in één nacht, door een verschrikkelijk incident, het leven van Emiel dramatisch. De hinderlaag die ook bij Emiel de vraag opriep: *Waarom ben ik hier in godsnaam?*

Tot op heden heeft Nederland deelgenomen aan 122 internationale missies. Veruit de meeste missies waren voor vredeshandhaving, vredesafdwinging, bescherming en wederopbouw. Daarnaast nam

Nederland deel aan internationale humanitaire en reddingsoperaties, die ook als missies bestempeld werden. Denk hierbij aan hulp bij bosbranden, aardbevingen, orkanen en vliegcrashes zoals in Tripoli en de MH-17. Bij al deze missies sneuvelden een kleine tweehonderd Nederlandse militairen. Overigens niet altijd door de gewapende strijd. Er vielen ook doden te betreuren door bijvoorbeeld verkeersongevallen en zelfdodingen.

Elke dode is er één te veel en dompelt nabestaanden in diepe rouw. Toch maakt het in de verwerking verschil of de man of vrouw in kwestie overleed tijdens een humanitaire missie of door geweld in een vredesmissie, waarbij de term ‘gesneuveld’ genoemd wordt. Hoe dan ook, onherroepelijk doemt ook bij de nabestaanden de vraag op: *Waarom zijn ze daar in godsnaam?*

Goeie vraag. Waarom waren er Nederlandse militairen in Irak? Om deze vraag te beantwoorden, gaan we een stukje terug in de historie, om precies te zijn naar de jaren '70 en '80.

Sinds decennia kende het Midden-Oosten een groot veiligheidsprobleem. Grote religieuze verschillen tussen verschillende bevolkingsgroepen werden uitvergroot en misbruikt in een hevige strijd om politieke macht met de daarbij behorende oliebronnen. Het sjiietische Iran en het soennitische Saoedi-Arabië stonden lijnrecht tegenover elkaar, overigens zonder elkaar rechtstreeks te bevechten. In plaats daarvan gebruikten beide landen de gigantische opbrengsten uit de olie om invloed uit te oefenen op andere landen in het Midden-Oosten. De Verenigde Staten hadden een direct belang bij een stabiel politiek landschap daar, vanwege de olieproductie. Er waren vriendschapsbanden met Saoedi-Arabië, omdat die 's werelds grootste oliebronnen bezat. Ook met de Iraanse sjah was de VS close, want Iran was het grootste land rondom de zo belangrijke Perzische Golf.

Door de Iraanse revolutie (1979) veranderde er echter plotseling veel. Iran werd nu door de VS als vijand gezien – en andersom – en in 1980 was er de Iraakse invasie in Iran. Complotdenkers bedachten dat de VS hier achter zat, maar de Amerikanen zelf hielden vol dat ze slechts toeschouwer waren. Toen in 1982 Irak de oorlog dreigde te verliezen, ging Amerika zich ermee bemoeien. De VS leverde de Irakezen grote hoeveelheden (chemische) wapens en inlichtingen. In de jaren erna trokken de VS en Irak op als bondgenoten.

Maar toen Saddam Hoessein in 1990 Koeweit binnenviel, zag de VS haar belang in de oliebronnen in gevaar komen en kwam zij al snel met een tegenreactie: ‘Desert Storm’. Uiteindelijk mocht Saddam Hoessein aan de macht blijven, mits Irak zich in de toekomst zou houden aan internationale verdragen die de productie en het gebruik van nucleaire, chemische en biologische wapens deden verbieden. Daarnaast eiste de VN Veiligheidsraad dat Irak onder internationaal toezicht zijn massavernietigingswapens zou vernietigen.

Vervolgens brak er een periode van zo’n tien jaar aan waarin er voortdurend onenigheid en onduidelijkheid was over hoe de inspecties dienden plaats te vinden en wat de inspecteurs ter plaatse wel of niet aantroffen. Er was geen vertrouwen. De Irakezen frustrerden de inspecties en met ‘Operation Desert Fox’ probeerden de Engelsen en Amerikanen Saddam Hoessein te dwingen om weer medewerking te verlenen aan de inspecties.

En toen werd het 11 september 2001. Voor de Amerikaanse president George W. Bush jr. was de maat vol. Deze wereldschokkende terroristische aanslagen overtuigden hem van de aanwezigheid van massavernietigingswapens en rechtvaardigden een preventieve aanval om een wereldwijd gevaar af te wenden. Op initiatief van het Verenigd Koninkrijk en de VS werd door de VN Veilig-

heidsraad resolutie 1441 aangenomen. Irak kreeg dertig dagen de tijd om aan alle vereiste inspecties te voldoen. Zou het hier niet aan voldoen dan ging dit *ernstige gevolgen* hebben. Wat deze ernstige gevolgen inhielden, was verder niet omschreven – en dat zou een ongekend grof politiek spel tot gevolg gaan geven.

Binnen dertig dagen kwam Irak met een rapport dat door de inspecterende instanties als absoluut onvoldoende en niet overtuigend werd beschouwd. In de VN Veiligheidsraad ontstond onenigheid of er sprake was van schending van resolutie 1441. Hierbij draaide het om wat die ‘ernstige gevolgen’ nu precies inhielden. Uiteindelijk kregen het VK en de VS niet de handen op elkaar om met een militaire actie tegen de Irakezen op te treden.

De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Colin Powell, liet het er niet bij zitten en zette alle middelen in om toch voldoende medestanders te krijgen. Hiervoor zette hij bijvoorbeeld spionnen in, met de bedoeling om te kijken of leden van de Veiligheidsraad te chanteren waren, zodat zij toch een positieve stem zouden uitbrengen op een VN-mandaat voor militair ingrijpen. Dit smerige politieke spel wordt prachtig weergegeven in de film *Official Secrets* uit 2019.

Daarnaast bleek er nog iets opmerkelijks te spelen wat de Amerikanen erg goed uitkwam. In Duitsland had zich enkele jaren eerder een Iraakse overloper gemeld. Rafid Ahmed Alwan al-Janabi had een uiterst dubieus verhaal, dat hij evenwel overtuigend wist te brengen. Onder de naam ‘Curveball’ werd deze man als informant door de Duitse federale inlichtingendienst ingeschreven. Hij beweerde in Irak gewerkt te hebben als chemisch ingenieur in een fabriek die mobiele biologische wapenlaboratoria produceerde als onderdeel van een Iraaks programma voor massavernietigingswapens. De Duitse en Britse inlichtingendiensten trokken dit verhaal ernstig in twijfel, maar de Amerikaanse en Britse regeringen

waanden zich met deze verklaringen als Sjakie die met zijn gouden ticket toegang kreeg tot de chocoladefabriek van Willie Wonka. Deze ene discutabele informant rechtvaardigde voor de Amerikanen en de Britten de aanval op Irak.

Op 18 maart 2003 voerden de Engelsen en Amerikanen militaire acties tegen Irak uit, zonder VN-mandaat. Nederland was vooraf gevraagd actief deel te nemen, maar weigerde dat. Het kabinet heeft overigens het militaire ingrijpen wel politiek gesteund. Dit op basis van de Amerikaanse en Britse inlichtingen, die later evenwel ernstig gekleurd bleken te zijn. Ook de in Nederland veranderende binnenlandse politieke verhoudingen speelden hierbij een rol.

Na drie weken was het Iraakse leger verslagen en werd Saddam Hoessein gevangengenomen. George Bush stelde dat hij het vuile werk had opgeknapt en riep de bondgenoten op om zich bezig te gaan houden met de wederopbouw. Hier kon de Nederlandse regering niet meer onderuit. Op 25 juni 2003 gaf de Tweede Kamer goedkeuring aan het kabinetsbesluit tot deelname aan de stabiliteitsmacht in Irak. Dit hield in dat men met personeel, materieel en andere middelen ging bijdragen aan de stabiliteit en veiligheid in Irak, alsmede aan de wederopbouw van het land. Al op 10 juli 2003 vertrokken driehonderdvijftig militairen, deel uitmakend van de SFIR, naar Irak. De vraag wanneer die stabiliteit, veiligheid en wederopbouw zou moeten zijn bereikt, is vooraf nooit beantwoord.

Overigens bleek uit een rapport uit 2004 dat 'Curveball' alles uit zijn duim had gezogen, louter om Saddam Hoessein een hak te zetten. In 2011 heeft hij dit zelf voor het eerst toegegeven. Rafid leeft in Duitsland, waar hij asiel heeft gekregen.

Emiel was vóór zijn uitzending niet bezig met de vraag wanneer stabiliteit, veiligheid en wederopbouw bereikt zouden zijn. Achteraf des te meer. Hij verloor zijn collega en vriend Jeroen Severs

en hield er PTSS aan over. Hij deed wat hij moest doen: werken aan stabiliteit, veiligheid en wederopbouw. De prijs was hoog. Zijn ervaringen zijn onomkeerbaar, dat is een gegeven. Emiel moet verder en hij gaat ook verder.

Jim de Koning

Foto Valerie Kuypers © MC Defensie

1.

Maart 2005

BWAM!!! Ik schrik van een enorme knal. In een reflex maak ik me klein en houd mijn vuurwapen extra stevig vast. Geen idee wat het is, maar het geluid lijkt van links te komen. Ik kijk snel om me heen, op zoek naar een harde dekking. Ik duik achter een brede betonnen pilaar. Hier ben ik veilig, maar voor hoe lang? Ik adem snel en voel hoe mijn hart bonkt tegen de binnenkant van mijn veiligheidsvest. Ik doe even mijn ogen dicht, om beter te kunnen nadenken. Wat is het beste om nu te doen? Rustig worden. Ik moet in ieder geval rustig worden. Ik haal diep adem door mijn neus en open dan mijn ogen.

Ik zie allemaal verbaasde gezichten om me heen. Gezichten van reizigers, hier op Schiphol. Ze kijken naar mij. Sommigen wijzen. Ik kijk voorzichtig om de betonnen pilaar in de richting van waar de knal vandaan kwam. Een Aziatische vrouw is bezig haar knalroze koffer weer rechtop te zetten. Die was omgevallen en van die klap was ik geschrokken. Met een kleine glimlach kijkt ze naar mij en steekt verontschuldiging haar hand op. Ik glimlach terug en steek ook mijn hand op, als teken dat ik haar excuus aanvaard.

Met mijn hoofd uit schaamte een beetje gebogen vervolg ik mijn surveillance in vertrekhal 3. Dat zal er raar uit hebben gezien, een marechaussee die bij het omvallen van een koffer reageert alsof hij wordt beschoten in een oorlogsgebied. Van de duizenden reizigers in de hal weet niemand dat dát door mijn hoofd raasde bij het horen van die knal.

Ik besef dat ik hulp nodig heb. Dit kan zo niet langer. Ik moet iemand bellen.

Maar nu nog niet.

2.

Vertrek naar Irak, 4 juli 2004 – deel 1

Het geluid van de motoren van de KDC-10 zwelt aan en meteen daarop voel ik hoe ik in mijn stoel wordt gedrukt. Het vliegtuig komt op volle snelheid. Nog een paar seconden en dan ben ik los van de Eindhovense grond, los van Nederland, samen met ruim honderdzeventig anderen hier in deze kist van de luchtmacht. Op weg naar de luchthaven in Koeweit, om van daaruit door te reizen naar Irak. Op deze vlucht, die zo'n zes uur zal duren, zullen de stewardessen ons voorzien van eten en drinken. Meestal als ik stewardessen zie, ben ik meteen in de vakantiestemming. Nu heb ik dat niet, wat overigens niet aan de dames ligt. Ze zijn vriendelijk en net zo mooi als bij de KLM of Corendon, maar het zit 'm in hun kleding, denk ik. Ze dragen uniformen van de Koninklijke Luchtmacht. Ik heb er wel heel veel zin in. Ik heb het gevoel dat we nu eindelijk echt zijn vertrokken.

Terwijl het 'vertrek' eigenlijk vanochtend al begon toen Cees en Marian, mijn peetoom en peettante, mij thuis in Maaskantje ophaalden. Van daaruit reden we naar Schaarsbergen, waar we moesten verzamelen op de kazerne van de Luchtmobiele Brigade. Voor mij omslachtig, omdat we later die ochtend vanuit Schaarsbergen in vier bussen naar het vliegveld in Eindhoven zouden worden gebracht.

In de auto kletste ik met Marian over de afgelopen week, wat ik tijdens mijn uitschepingsverlof allemaal had gedaan. Ik vertelde

haar over mijn vrienden die ik nog had bezocht en in welke cafés ik het licht had uitgedaan.

Met Cees, de broer van mijn moeder, had ik het kort over de finale van het Europees kampioenschap voetbal die vanavond gespeeld gaat worden. Ik kan de finale niet zien, omdat ik dan in het vliegtuig zit. Het boeit me ook niet zo, Nederland staat niet in de finale. Verder praat ik nooit zoveel met Cees in de auto. Gegarandeerd dat hij dan een afslag mist of op een gegeven moment nog maar zestig kilometer per uur rijdt, op de snelweg. Cees moet je onder het rijden lekker met rust laten.

Cees en Marian zijn heel belangrijk voor mij. Fantastische mensen met een hart van goud. Ze zijn er altijd voor mij geweest, vooral nadat ik geen contact meer had met mijn ouders. In de voorbereiding op deze missie vroeg ik hun of ik ze als contactpersonen mocht opgeven, voor het geval mij iets zou overkomen. Ik had geen vriendin en niemand stond me dichterbij dan zij. De lieverds hoefden er geen seconde over na te denken. Ze hebben de informatieavonden bezocht en samen hebben we lange gesprekken gevoerd en dingen besloten, voor het geval ik helemaal niet meer terug zou komen – niet meer levend althans. Ik had altijd al een heel fijn contact met ze, en ook met hun kinderen. Dat is door de jaren heen alleen maar hechter geworden.

In de tijd dat heel Nederland toeleeft naar het wereldkampioenschap voetbal van 1974, word ik geboren in Purmerend. Al snel na mijn komst verhuizen we naar Koog aan de Zaan. Met ‘we’ bedoel ik mijn ouders en mijn broer Frank, die anderhalf jaar ouder is dan ik. Hier breng ik grotendeels mijn jeugd door, hoewel ik ook vaak te vinden ben in Zaandam, waar mijn ouders een goedlopend restaurant hebben. Ik ben een lief en ondeugend ventje. Ik haal wel eens kattenkwaad uit, maar dit haalt nooit een zorgwekkend niveau. Dit komt vooral door